

EP:
reconventie ge-
lep:
vaardingen ge-
Willem Maas in
deze uitspraak
dat op f 487.50
tezenen.
Vice-President,
Moorzel, Raads-
n ter openbare
r 1951 door de
oordigheid van
Raadsheer en
ismede van de

) SCHOLTEN.

se:
P. Duijvestijn,
uerde,
Gerechtshof te
age,
jaar.

e uitspraak blij
in Den Haag
oven had juist
leurgesteld; te-
leugt ons deze

a veel gevallen
behoeft uit te
uurlijk wel een
kunnen nopen.
zelfs indien
aatselijke) kerk
ormeerde kerk;
bleken, dat het
k behoort, men

ekomst. Zodra,
aanwijsbaar is,

i instructie ge-
mt, die ingaan
O;
fs een minder-
e bij de K.O.
n.l. zulk een

d dus de eni-
naar de ge-
ynode-afgevaar-
waren gebon-
en van consti-
luiten;

an de K.O. af-
stale daad-
reeds lang had
n, en dan nog
aaien door het
an de vast-
nis ambts-
schorst hen of
er competentie
buitenverhand-

n geldend ver-
volutiekraaister
lijke of quasi-
sand aanvaarde
aire drijven bij
nis aanmerken,
el een minder-
l ware het ook
n zijn tegen de
n n.l. die zich
geldende recht-
loek als zuster-
en synode, die
i maar bestiste,
te in haar Acta
k al heeft zo'n
teplaatst, alleen
gelijk het, in
K.S.

!
n vereni-
seft reeds
j er goed
kunt om
is daar-
slu deze
elijke lie-
s verant-
nden. De
tunt deze
rs:
ro 36000

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder. — Het nadrukken van de inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Drs R. H. Bremmer, Zwolle; Ds J. van Bruggen, Assen; Drs D. J. Buwalda, Kampen; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds L. Doekes, Hilversum; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Kampen; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Apeldoorn; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Amsterdam; Mr Dr J. Molink, Enschede; Drs H. M. Mulder, Kampen; Rudolf van Reest; Dr G. K. Schoop, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds H. J. Schilder, Utrecht; Ds J. Smelik, Groningen; Ds J. P. v. d. Stool, Grootegast; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds C. Vonk, Schiedam; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen; voor medewerkers: rechtstreeks aan hen of aan de administratie.

Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes, Tel. 2424 — Postrek. Nummer 406040 ten name van „DE REFORMATIE“, GOES.

Abonn.: f 4.50 per halfj., buitenl. f 11,— per jaar; losse nummers 20 cent, alles bij vooruitbetaling. Advertentiën: 20 cent per m.m.

INHOUD: Hoofdartikel: Onze Vaders en de Lutherssen, in verband met de artt. 27, 29 N.G.B. (V). — Uit de Schrift: Israëls klacht over „Geestelijke verlatenheid“ door de Here afgewezen (Jesaja 49:14—16). — Onder de streep: Een Herder en één kudde (VI). — Kerkelijk Leven:

Rechtspraak en Staatsneutraliteit (I). — „Drommels goed weten“! — „Mening“ en „bedoeling“. — Logieistich? — Gezinsleven: Aangaande mij en mijn huis. — Groninger Brieven. — De beweging der Jongeren (VI). — Kerknieuws.

Blijkens onderscheidene uitspraken van kerkelijke vergaderingen werd de bekering van roomsen en secularisten gezien als taak der Kerk, die onderwijzend en vermanend behoort op te treden met het Woord. In die zin sprak de synode van 1574 van de „uyt-roeiinghe der valscher leeringhe ende dwalinghen“. Onze vaders gruonden zozeer van de inquisitiemethodes, waarvan zij in die tijd nota bene beschuldigd werden, dat zij in een expresse uitspraak in 1575 de taak der Kerk duidelijk hebben gestipuleerd, en in '78 bij het vernemen van een (later vals gebleken) gerucht van geweldpleging tegen een priester aantsonds zeer kras optraden; ook in '82 heeft een synode zich nog met zulk een lasterlijke aantijging bezig gehouden en tot het opstellen van een kort verweerschrift opdracht gegeven. Het voert te ver, deze dingen breed te bespreken. Volstaan moge worden met de verklaring, dat het „te vuur en te zwaard“ willen vervolgen van ketters aan onze vaders volkomen vreemd was. Te goed zagen zij, dat de Kerk niet door het zwaardig geweld wordt gebouwd.

Wat involveert echter niet, dat de overheid niet een taak zou hebben. Bedoeld is nu niet haar roeping ten aanzien van de Kerk (Art. 36 der Ned. Geloofsbelijdenis handelt over het ambt der overheid met betrekking tot de heilige Kerkdienst van de Gereformeerde Kerken!), maar die ten opzichte van de valse kerk, Rome, en de secten. We kunnen ook zeggen, dat de kerkelijke vergaderingen zich ook hebben uitgesproken over de handhaving door de overheid van de eerste tafel der wet, het 1ste, 2de, 3de en 4de gebod, namelijk voorzover het betreft de naar-buitentredende, uiterlijke afgodendienst, beeldendienst, het publiek lasteren van Gods naam en de ware religie, het zweren bij schepselen (wederdopers) en de ont-heiliging van de sabbat, welke zonden behoren verboden te worden. Bovendien zat daarin voor onze vaders ook een sterk defensief element ten aanzien van de ware Kerk. Zij hadden in die tijd een zware strijd te voeren om de ware Kerk te behouden. Aanvankelijk waren zij weinig in getal. Rome bleef een acuut gevaar en ondanks het verbod van de roomse godsdienst (eerst in Holland en Zeeland en later ook in de andere gewesten) werd een ijverige, ondergrondse propaganda gevoerd, soms zelfs wel agressief opgetreden. Het volk was vooral in de eerste tijd fel antipapistisch, maar toch zonder innerlijk verweer: de kennis was miniem, allerlei roomse gebruiken werden uit kracht van traditie gemakkelijk in ere gehouden, en hoe gemakkelijk was er bij velen weer terugval in het oude geloof. En daaraan zal ook wel niet vreemd geweest zijn, dat de predikanten en de kerkelijke vergaderingen over 't algemeen vrij strak waren. Daarbij parasiteerden talloze secularisten op ons volk en maakten zij velen afvallig. Een brede bespreking van dit alles moet hier achterwege blijven, maar enkele voorbeelden wil ik toch noemen om het bovenstaande te adstrueren. Zo werd ter hollands-zeeuwse synode van 1574 de klacht gebracht, dat op de zuid-hollandse eilanden de invloed der wederdopers (die de kinderdoop verwierpen) zo sterk werd, dat er al dorpen waren, waar bijna niemand meer zijn kinderen dopen liet. Op diezelfde synode werd geklaagd, dat „veel broeders ende susters aen allen canten haer in het huwelick begeven met den ghenen die of Papistisch oft Doops gesint zyn“. Dat was midden in de reformatietijd in het westen des lands, waar toen de pols-slag van het nationale en gereformeerde leven klopte, terwijl de andere gewesten nog rooms waren! Nog in '94 wordt op de noordhollandse synode geklaagd over het openlijk geweld tegen de ware religie van roomse zijde. In 1601 horen we op de zuidhollandse synode de klacht, dat de vrijgeesten (een der vele

Onze vaders en de Lutherssen - in verband met de artt. 27-29 N.G.B. (V)

(Bijdrage tot kennis van de verhouding van de Gereformeerden tot de Lutherssen in 'ons land van omstreeks 1571 tot 1620)

„VIANDEN DES WAIRHEITZ“.

Wanneer we de vraag stellen, hoe de gereformeerden in deze halve eeuw over de lutherssen hebben geoordeeld, — waarbij het nu niet te doen is om particuliere uitspraken, maar om die van kerkelijke vergaderingen, — dan vinden we in de nalatenschap (voorzover gepubliceerd) enkele duidelijke uitspraken.

Op de gelderse synode van 1599 te Harderwijk is de vraag ter tafel gekomen, of iemand tot het predikambt kon worden toegelaten, wiens vrouw „luthers of van een andere sekte is“, hoewel er voorshands geen gevaar van kerkcheuring te duchten was; waarop de vergadering oordeelde, dat deze zaak door een generale synode moest worden beslist¹⁾.

Een ander gegeven is een instructie van de particuliere synode van Groningen, 1603, betreffende de examinatie van degenen, die tevoren in de dienst niet geweest zijn. Daarin wordt o.m. gezegd: „En zyn 't zulken die uit het pausdom of uit de ubiquitisten of andere secten komen, dan zal men dezulken wel (goed) examineren en eerst onderzoeken en beproeven, eer men hen toelaat“²⁾.

Scherp drukte zich de Amsterdamse kerkeraad uit in een brief aan de synode van den Haag in 1586, betreffende de uitzending van een predikant naar de gereformeerden in Dantzig, als gezegd wordt, dat men een man gevonden had, die „bequaem is den vianden des wairheitz“.

¹⁾ „Is een questie moveert worden, off een men, in bonis litteris, theologia et pietate vitae wel exerciatur, nochtans een huijsfrou hebbende, welcke wel onze conciones frequenteert, nochtans Lutheranae aut alterius sectae is (daer nochtans voor de handt geen periculum destructionis ecclesiae te verwachten) ad ministerium toegelaten solle werden. Achtet synodus dat ad nationalem congregationem desfalls om resolutie te hebben remitteert sal werden“.

²⁾ „Dienaren, pastores die uth plätzen, die in caussa religionis suspect syn, kahmen sullen, und den kercken deses synodi sullen versöcken te dienen en sullen bij den claussen nitt entfangen werden, all hebben sie schoone gude testimonia idt en xy den, dat die gedispüter(en) des synodi desulve erst gehöret und mith densulven de religione confereret und ehnen breven ahn den claussen gevegen hebben. Und sin idt alsolcke die uth dat pawst-dohm offte uth den Ubiquitisten offte anderen secten kahmen, sall men dieselve wall examineren und erst undersöcken und beproven, ehe men sie tholathen“.

In dit verband is te wijzen op een geschriftje van de afgescheiden predikant H. de Cock, „Vervolg van het Vriendelijk Antwoord aan den kleinen Vriendenkring, 1834. — waarin de lutherssen met de mennonisten e.a. tot de secularistische ketters worden gerekend.

den des wairheitz als Doperen, Libertinen ende Martinisten te ontmoden (ontmoeten) ende met bepuame redenen den mond te stoppen“.

Duidelijk blijkt reeds uit deze citaten, dat men in die tijd de lutherssen als een secte beschouwde. De vaders van het laatste kwart der 16e eeuw, die rood gekleurd is door het bloed der martelaren, hebben de belijdenis te goed gelezen dan dat zij zouden gesproken hebben van „een andere kerk“, of „een kerk van min zuivere formatie“, of getheoretiseerd zouden hebben over de algemene-kerk-als-idee, of een synthetisch kerkbegrip.

En gelijk elke andere secte betekende ook die der lutherssen vanwege de dwalingen een „periculum destructionis ecclesiae“ (een gevaar van scheuring en verstorring der Kerk), al werd dit op de genoemde gelderse synode niet als acuut gezien, zeker niet voor Gelderland, waar zich toen geen lutherse gemeenten bevonden en de Kerken door lutherse propaganda niet verontrust werden.

Onze vaders lieten het dan ook niet bij uitspraken. Zij hielden zich op hun vergaderingen niet bezig met academische kwesties, maar met de regering der Kerk, en daarbij ging het om het waarachtig welzijn van die Kerk. Telkens weer blijkt uit de kerkelijke uitspraken van die tijd in verband met het optreden van roomsen en secularisten, hoe onze vaders het opnamen voor de eenvoudigen, om hen te beveiligen tegen vreemde leringen en om de misleiden terug te brengen tot de ware religie. Daar was Gods eer, maar ook de zaligheid der zielen mee gemoeid. Daarom werd zelfs ook wel de hulp der overheid ingeroepen. Dat was der vaders veel gesmade onverdraagzaamheid! Dwalingen zijn als venijnige beesten; zij moeten worden uitgeroeid! Valse godsdienst en ketterij tasten het lichaam des Heren aan, lokken velen, die de Kerk toebehoren, weg uit haar gemeenschap om „op zichzelf“ te gaan staan met gevaar voor hun zielen. Men mag ze daarom niet laten geworden. De bescherming van de ware religie en van de Kerk (voor onze vaders heel concreet de Gereformeerde Kerk), — opdat de verkondiging der reine leer tot heil der zielen voortgang zou vinden, — vordert een voortdurende bestrijding van alle valse profetie.

Wat nu die maatregelen betreft, die de kerkelijke vergaderingen vanaf de eerste hollands synode hebben overwogen en getroffen, alsmede welke taak volgens onze vaders de overheid toekomt, in verband waarmee als vanzelf ook art. 36 der Ned. Geloofsbelijdenis ter sprake dient te komen, — dit is een te rijk onderwerp, dan dat het binnen het bestek van deze artikelen kan behandeld worden. Slechts zij heel summier het volgende opgemerkt:

secten) „dagelyc lanx soo meer toenemen ende met hare grouwelycke dwalinghen in vele plaetsen de simpele verleyden”.

Wat nu de luthersens betreft, is het opmerkelijk, dat zij (afgezien nu van wat zich in Woerden afspeelde) zo lange tijd met rust gelaten werden. Zo werd in de stad Utrecht wel in 1580 de roomse godsdienst verboden, maar de lutherse pas vermoedelijk in 1605. In Amsterdam mochten de luthersens in 1600 nog in vrijheid vergaderen; zij verkregen in dat jaar voor hun samenkomsten nog het gebouw „De Pot”. In Leiden hadden zij die vrijheid tot 1601. In Rotterdam was de vrijheid er nog in 1604. En er is tot het begin der 17de eeuw ook geen bericht, behalve dan, dat op de synode van den Haag in 1586 gevraagd werd, de kerken van Woerden, Bodegraven en Vianen onder de gereformeerde kerkordening te brengen, en behalve het geval—Woerden, dat over het inroepen van overheidshulp gesproken werd.

Overall waar de luthersens zich rustig hielden, werden zij met rust gelaten.

Het eerste bericht, dat predikanten zich volgens besluit ener synode tot de overheid zouden wenden, dateert van 1601. Maar men lette dan ook op de motieven!

De acta van de particuliere synode van Noord-Holland, gehouden in Amsterdam, 18 Juni 1601, vermelden, „dat de Martinisten, Ubiquitisten, Flaccianen ende dergelycke seer in den lande toenemen ende met groote lasteringhe ende bitterheyt haer tegen de Ghereformeerde Kercken vertoonen ende dragen”. Geen wonder, dat besloten werd, „dat de predikanten der plaetse, daer die zijn, an hare E. magistraet met vertooninghe der redenen anhouden sullen, opdat soodanige vergaderingen verhindert ende alsulke lasteringen na vermogen wechghenomen mochten worden”.

En een paar maanden later sprak de zuidhollandse

synode van Gouda, 28 Aug. tot 1 Sept., uit „belangende de conventikelen der Ubiquitisten ende Flaccianen tot Woerden, Leyden, Rotterdam ende elders meer”, „dat het tot Leyden door verbodt van de E. magistraet geremedieert (verholpen) is. Ende syn die van Rotterdam ende Woerden belast by den haren tot gelycken effecte met alle gevoegelycke middelen aen te houden. Vindt ook geraden, dat de ghedeputeerden deshalven met de E. heeren Staten spreken ende hare E. versoecken dat derzelfder conventikelen gelyck oock der Libertynen ende Vrygeesten verboden werden ende voornamelck hare lasterbouckkens, die sy met opgehoorte leugenen tegen de leere der waarheyt uitgeven. Ende also die van Zurich over de tyt van dry jaren tegen de voornaemste dwalinghen der Ubiquitisten een seer grondich boeck int hoochdutch hebben uitgegeven, is goetgevonden tselfde over te setten in de Nederlantsche sprake ende te verscorten, sooveel het doenlyck sal wesen, ende nae voorgaende visitatie in den druck uit te geven, t welck D. Henrico Boxhornio opgeleydt is”.

Uit deze beide synodale uitspraken blijkt, dat de lutheranen omstreeks de eeuw-wisseling belangrijk toenamen. Zo werd ook op de volgende zuidhollandse synode, die van Schiedam 27—31 Augustus 1602, gesproken over „den voortganck der Lutherischen” in Woerden, Oudewater en elders meer. En op die van Rotterdam, 30 Aug. tot 6 Sept. 1605 over „der Martinisten nauwas”. En voorts blijkt, dat de luthersens zich in die tijd „met groote lasteringhe ende bitterheyt” en met „lasterbouckkens” tegen de gereformeerden keerden.

Omstreeks de eeuw-wisseling was er namelijk een zeer felle strijd aan de gang tussen de ultra-luthersanen en de gereformeerden in Duitsland, en door het nauwe contact met ons land werd de strijd als vanzelf naar onze vaderlandse bodem overgebracht. Het laat zich verstaan, dat deze zaak als vanzelf een onderwerp begon uit te maken op de kerkelijke vergaderingen.

I. d. W.

Israëls klacht over „geestelijke verlaten” door de Here afgewezen

UIT DE SCHRIFT

Doch Zion zegt: de HERE heeft mij verlaten, en de HERE heeft mij verlaten.

Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontfemde over de zoon van haar schoot? Of schoon deze vergate, zo zal Ik toch u niet vergeten! Zie, Ik heb u in de beide handpalmen gegraveerd; uw muren zijn steeds voor Mij. Jesaja 49: 14—16.

De HERE weet wel van die klacht van Zion, dat is vandaag Zijn Bondsvolk, dat in Babel woont, en door Hem bezocht is met de kastijding der ballingschap.

Het is een wrange klacht, die in de harten van deze

ballingen leeft: de klacht over „geestelijke verlaten”. En het adres van die klacht is: Jahweh, de God des eeds en des Verbonds, de God van hun vaders, Abraham, Izak en Jacob. Wat is de oorzaak van de droeve toestand, waarin zij verkeren — de toestand van een overwonnen en gedeporteerd volk? Dat is volgens algemene opinie, dit: „de HERE heeft mij verlaten, en de HERE heeft mij verlaten”.

„Geestelijke verlaten” ligt achter de verdrukking: van de vrijheid, van de erve der vaders, van de schone Verbondstoekomst beroofd. Droevig en haast apathisch zitten de vromen neer aan de rivieren van Babel; als zij gedenken aan „Zion”, dat is hier aan stad en tempel van Jeruzalem, dan weent het in hun harten. En als de onderdrukkers spottend vragen: „Komt, zingt ons uw mooie liederen voor — gij, Hebreërs, zijt immers zo muzikaal, en ge moet zulk een

prachtige poëzie hebben!” — dan wijzen ze op hun harpen, die ze aan de wilgen gehangen hebben, en antwoorden: „hoe zouden we een lied des HEREN zingen in een vreemd land?”¹⁾

Want een lied des HEREN is een lied des Verbonds en, zegt Zion! hoe heeft de HERE zo kunnen verlaten en vergeten? Jahweh, Gij hebt het Verbond met Uw knecht David te niet gedaan, en zijn kroon onthield tegen de aarde — zijn schoonheid is vergaan²⁾. O God, heidenen zijn gekomen in Uw erfenis, de Tempel Uwer heilichheid is verontreinigd, zij hebben Jeruzalem tot steenhopen gesteld, wij zijn onzen naburen een aasheid geworden, een spot en schimp dengenen, die rondom ons zijn.....³⁾.

Vergeeten en verlaten..... hoe lang, HERE? zult Gij eeuwiglijk toornen? zal Uw ijver als vuur branden?⁴⁾

Ja, de HERE weet wel van Zions klacht over „geestelijke verlaten”.

Maar Hij wijst beschamend en vertroostend Israëls klacht af.

Beschamend allereerst.

De oorzaak immers van Zions nood en ellende ligt niet bij de HERE, maar bij Zijn oude Kerk zelf.

Want waarom is dat ontzettend gericht over Zion gekomen?

Omdat het tot geestelijke hoerij is vervallen. Omdat het, dikwijls onder vrome schijn, de deformatie liet voortwoekeren in zijn midden. Omdat het afgeweken is van de rechten en inzettingen des HEREN. Een bruid, die haar Bruidegom verlaten, en zich in vleselijke, zondige lusten overgegeven heeft aan andere mannen, die haar zochten uit veel begeren, dat is de oorzaak van Zions „geestelijke verlaten”. Hoor, hoe de HERE Zelf het zegt⁵⁾: „och, dat gij naar Mijn geboden geluisterd hadt! zo zou uw vrede geweest zijn als een rivier, en uw gerechtigheid als de golven der zee!”

En nu gaat de HERE Zijn volk vertroosten.

Zie, daar zit het gezelschap der oprechten treurend en moedeloos aan de oever van een der stromen van Babel.

Ik stel me voor, dat één der oudsten een boekrol bij zich heeft: een afschrift van Jesaja's profetieën. Hij opent die en leest de woorden van de grote profeet, die ruim anderhalve eeuw geleden onder het Bondsvolk was opgetreden.

Ja, die klacht onderschrijven ze van harte: „Zion zegt: de HERE heeft mij verlaten, en de HERE heeft mij verlaten”. Het spreekt de ballingen méer toe dan al die beloften, over terugkeer en wederopbouw: hoe onwezenlijk is dat! het lijkt er niet op vandaag, er is geen enkel symptoom, dat de ring van stalen tyrannie ook maar een zwakke plek heeft, waarop hij breken kan; de hemel is van koper, Jahweh hult Zich in zwijgen..... en nu zegt de HERE, Die Jesaja sprekende invoert: „Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontfemde over de zoon van haar schoot?” Dat is onder Israël haast een onmogelijkheid: het kende de ontaarde vrouw niet, die het moederschap een last acht, die naar haar kind niet

- 1) Psalm 137: 4.
- 2) Psalm 89: 40, 45a.
- 3) Psalm 79: 1, 4.
- 4) Psalm 79: 5.
- 5) Jes. 48: 18.

EÉN HERDER.... EÉN KUDDE (VI)

§ 8. Over de „hereniging”.

Het hoogtepunt in de handelingen van de Haagse synode was zonder twiifel de „hereniging” van Ds B. A. Bos c.s. met de gebonden kerken, welke principieel in de vergadering van 1 Maart 1950 haar beslag kreeg.

Ontzaglijk veel is daarover te doen geweest.

Het gebel over dit grote kerkhistorische gebeuren vervulde in het voorjaar van 1950 héél de kerkelijke lucht.

Het is daarom noodzakelijk nauwkeurig na te gaan wat inzake die „hereniging” is geschied.

*

In de winter van 1949/50 wendde Ds B. A. Bos zich met vijf geestverwanten tot de deputaten-voor-samen-spreking, welke door de Haagse synode óók met het oog op een eventuele „hereniging” waren benoemd.

Het uitgesproken doel van Ds Bos met de zijnen was het tot stand brengen van een „hereniging” met de gebonden kerken.

Uit de gepubliceerde stukken kunnen we ons evenwel een goed beeld vormen van wat werkelijk geschied is.

Ds Bos en zijn vrienden kwamen op de vergadering der deputaten met een dogmatische en een kerkrechtelijke verklaring. Die legden zij dezen deputaten voor en ze vroegen daarbij feitelijk, of zij, gelovend en belijdend wat in die verklaringen was geformuleerd, wederom acceptabel zouden zijn bij de gebonden kerken.

Men merkt van deze opzet van de ontmoeting tussen Ds Bos en de genoemde deputaten onmiddellijk, dat daarbij van een werkelijke samen-spreking over „wat geschied houdt”, en dan nader: van een samen-spreking over een werkelijke hereniging a priori geen sprake kon zijn.

Wat Ds Bos en zijn geestverwanten deden was immers niets anders dan een poging om weer in de gemeenschap, die heneenmaal uitwierp, opgenomen te worden.

Het stond bij deze aanpak der dingen duidelijk en reeds van te voren vast, dat, wanneer Ds Bos en de zijnen ten genoegen van de deputaten dogmatisch en kerkrechtelijk onderzocht zouden zijn, zij zich van de kerken, aan welke ze zich eenmaal met veel plechtige beloften verbonden hadden, zouden losmaken, om daarna met pak en zak terug te keren tot de kerken, die in de Haagse synode vertegenwoordigd waren.

Terugkeer, niet hereniging, was de strekking van het pogen van Ds Bos.

*

Dat zo inderdaad de situatie was, blijkt vanzelf als we nagaan hoe het bij samenspreking met de genoemde deputaten toeling.

Ds Bos en zijn vrienden legden, zoals we reeds zelden, aan de deputaten een dogmatische en een kerkrechtelijke verklaring voor.

De kern van de dogmatische luidde als volgt:

„Ten aanzien van de beschouwing en behandeling van de kinderen der gemeente, welke de Here van ons vraagt, geloven en belijden wij:

a. dat zij, omdat zij begrepen zijn in Gods Verbond en Christus' Kerk, en omdat ook hun de belofte des Heiligen Geestes toekomt, zonder onderscheiding gelovig zijn te tellen bij (te rekenen tot, te erkennen als) dezulken, in wie de Geest der genade onoverwinnelijk heerst tot wederbaring, tot geloof, tot bekering en ten eeuwig leven”.

Ieder, die deze woorden ook maar oppervlakkig leest, ziet onmiddellijk, dat daardoor niets anders wordt gedaan, dan met andere termen zeggen, wat

door de gebonden kerken reeds in haar leerspraken was gefixeerd.

Er is ook in deze (de zoveelste!) formule immers weer enerzijds het pomen, dat de kinderen in het verbond en in de kerk begrepen zijn en de belofte des Heiligen Geestes ontvingen, en anderzijds het accentueren, dat dit toch niet in volle zin voor alle kinderen hoofd voor hoofd geldt en dat men daarom ten aanzien van elk kind niet verder mag gaan dan hem te tellen bij, te rekenen tot, te erkennen als kinderen in wie de Geest op de genoemde wijze heerst.

Dat zo de gedachtegang van Ds Bos c.s. is, blijkt bovendien zeer duidelijk uit wat zij onmiddellijk aan de genoemde uitspraak toevoegen. Dat is namelijk deze zin: „dat dit oordeel zich nooit mag losmaken van wat de Schrift openbaart aangaande Gods verkiezing, dat niet alles Israël is, wat uit Israël is”.

Zakelijk wordt voorts ook hier weer de „veronderstelde wedergeboorte” aanvaard.

Bestaat het soms dat de Heilige Geest, de Geest der genade, in een kind — onoverwinnelijk — (tegenw. tijd) heerst — tot wederbaring, geloof, bekering en ten eeuwig leven..... zonder dat het wederbarende werk des Geestes in zo'n kind een aanvang nam of in ieder geval onmiddellijk een aanvang neemt?

En bij de kinderen in wie de Geest zo heerst moeten we nu, volgens Ds Bos c.s. onze kinderen tellen enz.

Wat in de vervangingsformule gezegd wordt — n.l. dat we de kinderen der gelovigen moeten „beschouwen en behandelen als zulken, die deelen in de wederbarende genade van den Heiligen Geest” — wordt op deze wijze in de verklaring van Ds Bos en zijn geestverwanten met huid en haar geaccepteerd.

Ten aanzien van deze verklaring vroegen Ds Bos c.s. nu of ze „in overinstemming” was met de „vervangingsformule”.

meer o
tucht v
vrucht
bij het
heid, d
ziet....
gate, z
van de
overblij
En dat
Die ver
gegravi
een Go
gewoon
figuren
welke
stof no
bewaar
Zo st
niets Z
De S
lingen
twiifel
verre d
— die
ben lat
Verti
ming e
helder,
over „J
Want
HERE
bergt, c
er aanl
Verb
verl
af z i

„Gees
bleem,
door „d
Synode
thema.
„Redel
wijd, en
taat v
tingen”
Veelv
vers de
op de s
En d
Want
dat in
hebben,
zo dor
godsvru
ken, en
peinzen
neigd d
Zijn ha
meer n

1) Vg
2) He
bureau.

Was
„Vervan
geval g
telijk s
Men
zen!
Ze lij
was g
tegen b
of hij o
gaan.
Het v
deputat
besperk
hun sa
wat in
kelijh
den ver
stemmes
Een f
van de
was gew
Geen
begeerd
Het v

Behal
desamer
ring op
Het f
„dat
genomes
scientie
zichte v
N.G.B.
conform
ver het
de groo